

Vážené čtenářky a čtenáři Literky, opět nám příroda (doufáme, že je za tím skutečně pouze ona) dokazuje, že neumíme poručit dešti, natož větru. Vichr virózy z daleké Číny obkroužil svět a mocně duje nad strništi a sklizenou řepkou. A my tu máme opět hořké plody bohorovnosti a švejkovského flegmatismu. Přitom jsme nezačali špatně. Šití roušek evokovalo doby, kdy se časopisy Žena a móda a posléze i Burda půjčovaly v knihovnách na pořadníky a politika zajímala jen papaláše a pár chartistů. S prázdninami povolilo napětí a vytratila se dočasná jednota. Za hranice všedních dnů cestovali opět pouze vyvolení. Rádci přitom nemoudrým důstojníkům (tajným i penzionovaným) doporučovali bít se v prsa, což národ dovolenkující u chladného piva sotva zaznamenal. Vydavatelé a prodejci knih ještě před létem horovali za vydání knižních poukázek, aby stát podpořil četbu žáků a studentů, když nechodí do školy. Současný růst prodaných knih (i při finální absenci oněch „duševních stravenek“) spolu se setrvalými počty pravidelných návštěvníků knihoven napovídá, že to se zájmem o literaturu všeho druhu není v tuzemsku tak zlé. Snad jen titulů vybízejících k nelhaní, ohleduplnosti a slušnému chování vůbec by mohlo vycházet víc. I když vzdálenost od slov k činům je na Moravě i v Čechách veličinou stále spíše rostoucí, ať mám na mysli slova psaná, natož ta předvolebně slibovaná. Hojnost čtenářských prožitků ve hřejivém teple domova do nadcházejících nejistých plískanic přeje Libor Kalina

BŘITVA ŘÍJNOVÉHO JITRA

Ludvík Kundera

a bílá strniště rázem pryč
potom i v sadech skví se krev
a slunce-pemza zacelí rány
a na 31. kilometru
jsme vyzbrojeni ažaž
vstoupit do bitevních her
nikoli o lalůček ucha
nýbrž o hlavu

3 otázky pro Antonína Kratochvíla

Fotografové stávají rozkročení mezi novináři-zpravodaji a výtvarnými umělci. Obě tyto polohy svědčí Čechoameričanu Antonínu Kratochvílovi. Jeho černobílé snímky obdivovali v Památníku návštěvníci loňské přehlídky Photogenia. Samostatná Kratochvílova kolekce bude také součástí výstavy Neobyčejné příběhy, která byla vinou karanténních opatření přesunuta do příštího roku.

Jste nositelem ceny World Press Photo jak za portréty, tak za válečnou fotografii, cítíte se být více zpravodajem nebo umělcem?

To je můj záběr. Jsem prostě fotografem-životním. Jaká byla obdávka, takovou práci jsem dělal, tedy snažil se ji dělat co nejlépe.

Jak vidíte současnou reportážní fotografii?

Fotožurnalismus je na sestupu. Časopisy s vícestránkovými reportážemi jako Live, Look, Newsweek nebo Time jsou minulostí. Agentury dnes běžně prodávají obrázky pořízené mobilem od místních lidí. Technika a internet zkrátka ovládá i obrazové zpravodajství.

Fotografové vydávají fotoknihy, jakou je například katalog *Foteseje*, spjatý s retrospektivní loňskou pražskou výstavou v Domě u Kamenného zvonu. Vaše kniha *AK 47* je však specifická, nejznámější fotografie provází autentické vzpomínky a vyprávění...

Tři roky jsem spolu s Lenkou Klicperovou dával dohromady své vzpomínky. Pojal jsem tento titul jako shrnutí mé dosavadní práce. Nesmírně si vážím reakcí, které hovoří o určitém poselství, které je s touto mou fotoknihou spojováno.

Antonín Kratochvíl (nar. 12. 4. 1947 v Lovosicích) po emigraci na konci šedesátých let odsouzen za nedovolené opuštění republiky a rozšiřování textů z IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů z roku 1967, v Amsterdamu vystudoval bakalářský program na umělecké Akademii Gerrita Rietveltda, v USA se vypracoval mezi fotografy prestižních novin a časopisů, nositel řady ocenění (3 x WPP), loni vydal svůj bilanční portrét AK 47 (synonymum pro samopal Kalašnikov), poctivě ženatý, střídavě žije v Praze a New Yorku.

Když zvonky zazvoní...

Cinkot zvonů od nepaměti oznamoval radostné i smutné zprávy, stal se symbolem šťastných událostí – křtů, korunovací, svátečních dní, ale i nepříjemných – požáry, války a úmrtí. Všichni jej nejčastěji spojujeme s očekáváním něčeho milého a kouzelného.

Když spisovatel František Kožík psal dětskou knihu *Pohádky vánočního zvonku*, stal se zvonek i jeho inspirací. Soustředil se na vánoční svátky, které pro něj znamenaly nejen vzpomínky na dětství, ale zejména pohodu rodinné atmosféry s mnoha zvyky a pohádkami. Nejen v předvánočním čase také pohádky vyprávěl své dceři a následně je pak sepsal do několika knih. Pro své přátele také vytvářel po řadu let tzv. vánočenky – novoročenky posílané ve vánočním čase – krátké básničky s ilustracemi. Právě tato specifická „péefka“ budou představena na připravované výstavě Příběhy vánočního zvonku, společně s vánočními básněmi Františka Kožíka. Nedílnou součástí se stanou rovněž kolekce zvonů a zvonků rozličného stáří, materiálu i typu. Můžeme se tak těšit na soukromé sbírky sběratelů zvonečků či na muzejní kousky z Muzea v Ivančicích, Podhoráckého muzea v Předklášteří nebo z Muzea ve Šlapanicích. Zavítají k nám ale také zvonky z muzeí v Břeclavi, Mikulově, Blansku, Brně, Žďánicích, Třebíči a Vyškově. Zvonky se rozezvoní od 11. listopadu 2020. (mš)

Ach ten jazyk rodný, těžký...

„I já s lítostí sleduji úpadek některých skupin veřejnosti ve vyjadřování se vůbec a poškozování tím našeho českého jazyka.“ Napsala v reakci na minulé vydání Literky historička a spisovatelka Milena Flodrová. Připomněla současně svého tatínka, gymnaziálního profesora Roberta Volka, který jí vštěpoval úctu k rodnému jazyku a pěstoval cit pro správné vyjadřování. *„Nesmyslné je když se říká, že Karel IV. n e ch a l postavit Karlštejn. Namísto správného: Karel IV. d a l postavit Karlštejn. Sloveso n e ch a l znamená totiž to, že nad něčím jen mávnul rukou, zatímco sloveso d a l potvrzuje, že to bylo jeho přání, ne-li přímo rozkaz. Doslova nelogická je také věta: Díky povodním jsme přišli o všechno. My jsme přišli o všechno v i n o u povodní a nemáme jim tedy za co děkovat. Když už, tak rozhodně správněji by bylo: V i n o u povodní jsme sice přišli skoro o všechno, ale d í k y ochotě a pohotovosti sousedů jsme zachránili aspoň něco. – Lidé totiž mnohdy ani neuvažují o takových ‚maličkostech‘. Asi se jim nechce přemýšlet. Ale pokud člověk zvažuje, které slovo je nej- přesnější, právě to náš jazyk obohacuje a zbavuje nesmyslných klišé.“*

(ctrl)

Kulturní párty s písmačky

Literární vědec a kritik Jiří Trávniček přiblížil svou novou knihu následovně: „*Kulturní vetřelec* je kalendářem, mapou večírku, který se málem nekonal. Když vezmeme dějiny lidského rodu, tak 97 % veškerého času, který trávíme na planetě, jsme se obešli bez písma a čtení. Přirovnal bych to k párty, na níž už se zvedají židle, kasíruje se, ale na poslední chvíli se tam vetře čtení — a najednou vše dostane úplně jiný a nový směr a zdá se, že večírek bude ještě bujaře pokračovat, ale už

po čertech jinak.“ Publikace, mimochodem velmi vynalézavě vypravená (grafička Alena Gratiarová, nakladatelství Host) představuje, co všechno se na této „kulturní párty“ událo. Počíná vznikem písma přes vynález knihtisku až po digitální současnost. Trávniček tak činí formou kalendáře rozděleného do šesti historických epoch, mapujících na sedm stovek událostí, jež považuje v kontextu čtenářské kultury za podstatné. Už několikrát v dějinách se například věřilo, že se čtení zbavíme, třeba že ho spolknou vizuální kultura, nebo že se vrátíme do stavu kultury orální. Zatím však pořád nic... Jednotlivým kapitolám předcházejí krátké pasáže, poskytující nejen základní obecně historické zarámování, ale i zasažení epochy do perspektivy čtenářské kultury daného času. (ctrl)

Burian – Křivinka: Architekti 2009–2019

Tvorba předních brněnských architektů Aleše Buriana a Gustava Křivinky vznikající ve společném ateliéru se neomezuje jen na moravskou metropoli. Dokumentuje to výpravná monografie *Burian – Křivinka: Architekti 2009–2019* představující v českém a anglickém jazyce více než dvě desítky realizací a projektů, včetně již legendární revitalizace Litomyšle. Svou tvorbou dokazují paradox, že je možné být konzervativní a moderní zároveň.

Klasickou tradici, modernistickou eleganci i inspiraci architekturou anonymních stavitelů dovedou přetavit v soudobý a funkční nový celek. Jejich domy dobře slouží lidem mimo jiné i proto, že jsou pro ně čitelné a neztrácejí lidské měřítko. Podobnou ohleduplnost jako k člověku prokazují i k místu a krajině. Není divu, že realizace této dvojice získaly domácí i mezinárodní ocenění včetně nominace na Evropskou cenu za současnou architekturu – Mies van der Rohe Award. Nový titul vydavatelství Books & Pipes Publishing uvádí kritická esej publicistky, kunsthistoričky a šéfredaktorky časopisu Zlatý řez Jany Tiché, následuje výběr staveb dokumentovaný na fotografiích Filipa Šlapala a Davida Židlického, doplněný plány a autorským komentářem. (ctrl)

Jen prostá a hledající poezie

Na případnou otázku po smyslu a místě veršů a poezie vůbec v současné „obrázkové“ a informačně přehlčené době odpovídá Zdeněk Petrželka jednoznačně. Jan Antonín Pitínský, jak zní jeho tvůrčí jméno, je znám především jako osobitý divadelní režisér a inscenátor a autor renesančního rozměru. K řadě ocenění, která stačil posbírat za inscenace a hry na prknech, která znamenají svět, možná záhy přibude i pocta literární. Vedle dramatických textů a dvou próz *Praha. Intimní deník hrdiny* (1993) a *Walker a Bezruč. Kronika roku 1985* (1995) se s odstupem k poezii vrátil teprve podruhé, po sbírce *Lulku tatíčkoví* (2002). Nová básnická kolekce *T.M.A.* (2020) přináší téměř výhradně poezii milostnou. Zrale milostnou, dlužno dodat u autora aktuálně důchodového věku (ročník 1955). Spolu se zvrstvenými emocemi jde o bezohledný gejzír novotvarů a slovních spekulací, které vynášejí před čtenáře nejpodivuhodnější i nejbrutálnější asociace jako příslovečné žolíky z rukávu. Je to poezie neodvozená, jež se otevírá jen pomalu, s básnickými obrazy, které jsou příkrým opakem vši zdobnosti. J. A. Pitínský je originální básník v tom nejlepší, „klasickém“ smyslu a po osmnáctileté pauze o tom znovu vrchovatě přesvědčuje. (ctrl)

Nad etikou médií

Dnešní novináři se při své práci setkávají s řadou eticky sporných situací a jevů, jež mohou ovlivnit jak výkon jejich povolání, tak texty či pořady, které vytvářejí. Narušování soukromí, fenomén turbonews, takzvaná žurnalistika šekové knížky, klamání či nekorektní referování o nejnovějších medicínských objevech, to jsou jen některé z nich. Vysokoškolský pedagog a novinář Václav Moravec ve své monografii představuje novinářskou etiku jako součást aplikované etiky a analyzuje eticky sporné oblasti činnosti novinářů. Zaměřuje se rovněž na jednotlivé formy samoregulace

žurnalistiky, zabývá se jejich vznikem a vývojem stejně jako etapami novinářské etiky v České republice po roce 1989. Proč se Česko propadá v žebříčku svobody médií, který každoročně sestavuje organizace Reportéři bez hranic? Kdy započala oligarchizace médií v ČR a jaké dopady má na žurnalistiku? Jaké jsou výzvy etiky konvergujících zpravodajských médií? I tyto otázky se pokouší zodpovědět první komplexní kniha o novinářské etice v českém jazyce nazvaná *Proměny novinářské etiky*, vydaná nakladatelstvím Academia. (ctrl)

Skrytá paměť Moravy

Refektář benediktinského kláštera hostil ve čtvrtek 24. září finále 14. ročníku celostátní literární soutěže pro mládež Skrytá paměť Moravy, tentokrát v komorním duchu a s řadou omezení. Organizační změny se však nedotkly hlavního bodu programu – ocenění mladých spisovatelů. Nejlepším autorkám a autorům předali ceny zástupci Jihomoravského kraje Tomáš Soukal a Petr Fedor spolu s ředitelem Muzea Brněnska Evženem Martincem. Alespoň symbolicky zazněla také gratulace všem, kteří se slavnostního odpoledne nemohli zúčastnit. Jeho atmosféru umocnily ne-

jen barokní prostory, ale také průvodní slovo Moniky Brindzákové, která se ujala moderování. Uplynulý ročník zakončily laureátky Ema Veverková a Eliška Mostecká autorským čtením svých povídek *Ptačí tanečnice* a *Smrt číhá za sklem*, které si zájemci mohou přečíst také ve sborníku *Skrytá paměť Moravy*. Literární program doplnilo hudební vystoupení dvojice členů violoncellového tria Osamělé palačinky. V závěru slavnostního odpoledne otevřel Tomáš Soukal, radní Jihomoravského kraje, jubilejní 15. ročník soutěže. Nové téma reaguje na aktuální společenskou situaci a nabízí mladým autorům námět „Život v době korony“. Co všechno se stalo a mohlo stát, když na jaře 2020 dostal život nový řád? Strach, nejistota, ale i naděje a hledání nových možností. Co v té době zjistili mladí lidé o sobě a o světě? Soutěžící mohou zachytit osobní zkušenost s nouzovým stavem nebo napsat smyšlený příběh inspirovaný současnými událostmi. V mnohém tedy navazuje na téma uplynulého ročníku „Sítě“. Porotci i organizátoři věří, že se soutěžícím opět podaří ztvárnit zadání originálně a v nečekaných souvislostech. Soutěž je rozdělena do dvou kategorií, na které jsou kladeny rozdílné požadavky týkající se formy a rozsahu soutěžní práce. V I. kategorii, pro děti ve věku 11–15 let, je požadováno vyprávění, mládež ve věku 16–19 let ve II. kategorii se popasuje s žánrem povídky. V odborné porotě, jmenované pro 15. ročník Radou Jihomoravského kraje, opět zasedne Olga Jeřábková, Romana Macháčková, Tomáš Jeřábek a Libor Kalina. Spisovatele Richarda Skolka střídá rovněž laureátka této soutěže, skandinavistka a překladatelka Anežka Soukupová. Autoři tří nejlepších příspěvků v každé kategorii, vybraných odbornou porotou, získají finanční odměnu v hodnotě 1 000–6 000 Kč dle umístění. Statut soutěže Skrytá paměť Moravy, přihlášku do letošního ročníku a aktuální podmínky naleznou zájemci na webových stránkách www.jmk.cz, www.muzeumbrnenska.cz a na Facebooku. Uzávěrka soutěžních prací je 31. března 2021. (ap)

Literka,

Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě
Kláster 1, 664 61 Rajhrad, tel.: 544 544 280

Odpovědný redaktor: Libor Kalina

Vychází jedenáctkrát ročně, č. 9, ročník 14, 7. 10. 2020
MK ČR E 21218

Muzeum Brněnska, příspěvková organizace, iČ: 00089257